

Сән, шимтә, таргын мах государствд орулдж өгхмн

Өдгә цагт мана Төрскнә селәнә эдл-ахун күч-көлсчир, нег үлү мал өскә партин боли правительствин тавси, ани болгына тоод малас гарг шим-шүүс — мах, үс болн тос гаргългьарн ахр болзгт Америкнн Соединени Штатсиг күчхмн гисн төрәр гол үүлдвр кеджәнә. Селәнә эдл-ахун цуг советск күч-көлсчирлә хамдан, мана таньгьчин мал өскәчир бас, малчир хоорнд өргәр делгрүлгден социалистическ дөрләнә ул деер, күч-көлснн ик өргмдтәгьяр өдр ирвас көдлмшин ашан өөдлүлдж йовихана.

Селәнә эдл-ахун 1958 джилд, таньгьч государствд орулдж өгх кесг зүсн тавце дунд, государствд мах орулдж өглгьнә зура күңәх чинртә төр бәәнә.

Өдгә цагт эн зура шунмгьа кевәр күңәгддз йовна. Келхд, государствд мах орулдж өглгьнә өрәл джәл зура мана таньгьчар болзгасн урд 118 процент күңәгдв. Эн — таньгьчин эдл-ахусин ик динлвр.

Государствд эн джил мах орулдж өглгьнә йовудиг, нидн джил әдү кемд орулдж өггденлә дүнъцүлхлә, күс - дундур, хойр - гурвн холван икәр орулдж әс өген район мана Хальмг таньгьчд уга.

Мах белддз, государствд орулдж өглгьнә өрәл джилә зурагьан таньгьчд түрүн болдж Западн район — болзгасн урд, 103 процент, Яшкульск район — болзгасн урд, 134 процент, Каспийск район — болзгасн урд, 167 процент күңәцхәв. Мах орулдж өглгьнә өрәл джилә государствени зурагьан мана таньгьчин цуг райод болзгасн урд күңәв.

Эн күңәтс. махна мал өсклгьнд, нег үлү хальмг тохмта мал өсклгьнд таньгьчин у-өргн, шимтә өвсәтә теегт бәәх эв-аргьинг сәәнәр үзүлджәнә. Тер мет, мана нүүрлгч малчирин, специалистрин үнн-седкләри шундз көдлджәхиг үзүлджәнә. Улгүрлхд, Социалистическ Көлснә Герой, СССР-н Деед Советин депутат үр Я. Омельченко кесг джил дарандь бод мал болгынас өдртән 1000 грамм өслт күргдз авчав. Өдгә цагт Приозерн района «Сухотинский» совхозин үкрч үр П. Колодяжный, Элет балгысна Сталинә нертә колхозин үкрч А. Бардаков боли нань чигн кесг мал өскәчир, халәджәх малиннь өслтиг ик өөдән авчацхана.

Мана таньгьчд ганцхн бод мал, хөд, ямад биш, үнтә сән мах өгдг, усчд шову икәр өскх эв-аргь чигн бәәнә. Шову өсклгьнд, чилшго ик эв-аргьта, уста-нуурта газрмуд цуг райодар гишнь, нег үлү Сарпинск боли Приозерн райодт бәәнә, зуг эднит күңәцәр олзлх кергтә.

Усчдг шовуд олар өскәд, мах орулдж өгх государствени зуран өд, шовуна мах орулдж өгхлә, эн махн зөвәр үнтә болсн деерән, кесг толгьа бод мал әрвлх эв-аргь манд өгхмн. Асрмджин, хот-

хоолин туст болхла, шовунд йир багь хот кергтә, зуна цагт усчдг шовуд идх хотан цугинь гишнь уснаас өлдж авцхана. Зуг шову өсклгьнә төрт йоста гидгәр, үнн-седкләри оньган өгх кергтә.

Болв государствд мах орулдж өглгьнд ик чинртә төрт икәр оньган өгч, ода бәәх усчдг шовудиннь тоогьинь улм икдүлхин эв-аргь хәәхин өрмд, теднәннь тоогьинь улм багьрулен эдл-ахус мана таньгьчд бәәцхәнә. Улгүрлхд, Элет балгысна колхозмуд боли «Буратинский» совхоз эн джилин түрүн өрәлд цуг бәәсн шовудиннь тоог 46,2 процент багьрулдж, әс гидж 13 миньгь-гар шовунаас 7 миньгь гар шовун үлдж.

Махна малиг государствд сән чинәтәгьяр, таргьар орулдж өглгьн — мах орулдж өглгьнә гол төрнә болдж.

Государствд мах орулдж өглгьнә эн джилин түрүн өрәлин зуран тоод мана эдл-ахус дундин боли таргьн чинәтә мал орулдж өгцхәв, нег үлү Целинн района «Троицкий» боли «Балковский» совхозмудас, Элет балгысна Сталинә нертә колхозас, Приозерн района «Сухотинский» совхозас одсн мал сән чинәтәгьяр өггдв.

Өдгә цагт, малиннь чинәгьинь дор орулго, улм сәәрүлдж, таргьн-цадхлнгар бәрхин төлә малчир, гахачир боли шовучир зүткцхәх зөвтә.

Нидн джил мах белддз, орулдж өглгьнә государствени зурагьан мана таньгьч болзгасн урд күңәлә, болв зуран тоод орулдж өггден малин чинән тату болсн учрар, бидн зөвәр гарута боллавдн. Махид гидж сән чинәтәгьяр йилгьгден мал, Ставрополь, Сталинград, Адрхн, Ростов боли нань чигн холд бәәх балгысдин мал орулдж авлгына пунктсур, өггдтлән күс-дундур — хойр сара хонгт хаалгьдан боли тенд бәргдәд, чинәгьән геелә. Эн джил ним бәрвр уга болсн учрар, цуг мал сән чинәтәгьяр өггдджәнә.

Эрк биш орулдж өгдг тәвциг боли МТС-н көдлмшин төлә натуроплат өгдгиг уурулхин тускар селәнә эдл-ахун хот-хол белдлгьнә шин диг-дарана, үнин боли условийин тускар КПСС-н ЦК Пленум деер кесн докладтан үр Н. С. Хрущев, махна мал хол хаалгьд туугдад, чидл-чинәгьән геедгиг уурулад, бәәри газрарн, махна баахн-баахн комбинатс бүрдәхин туск төр тәвджәнә. Улм бәәтлән эн төр күңәгдлгьн, государствд ик олзта болхнь иләр үзгдджәнә. Тер тоод, мана таньгьч чигн көдлмшиг тинм бәәдлгьяр бүрдәснәс зөвәр орута болхмн.

Мана таньгьчин белдлгьнә органс, цуг эдл-ахус боли теднә гардачирнь партиин, советск боли профсоюзн органснь, цуг малчирла хамдан, мах белддз орулдж өглгьнә государствени зурагьан Октябрьин 41-ч өөн күртл күңәхин төлә чидлән әрвлго зүткцхәх зөвтә.